

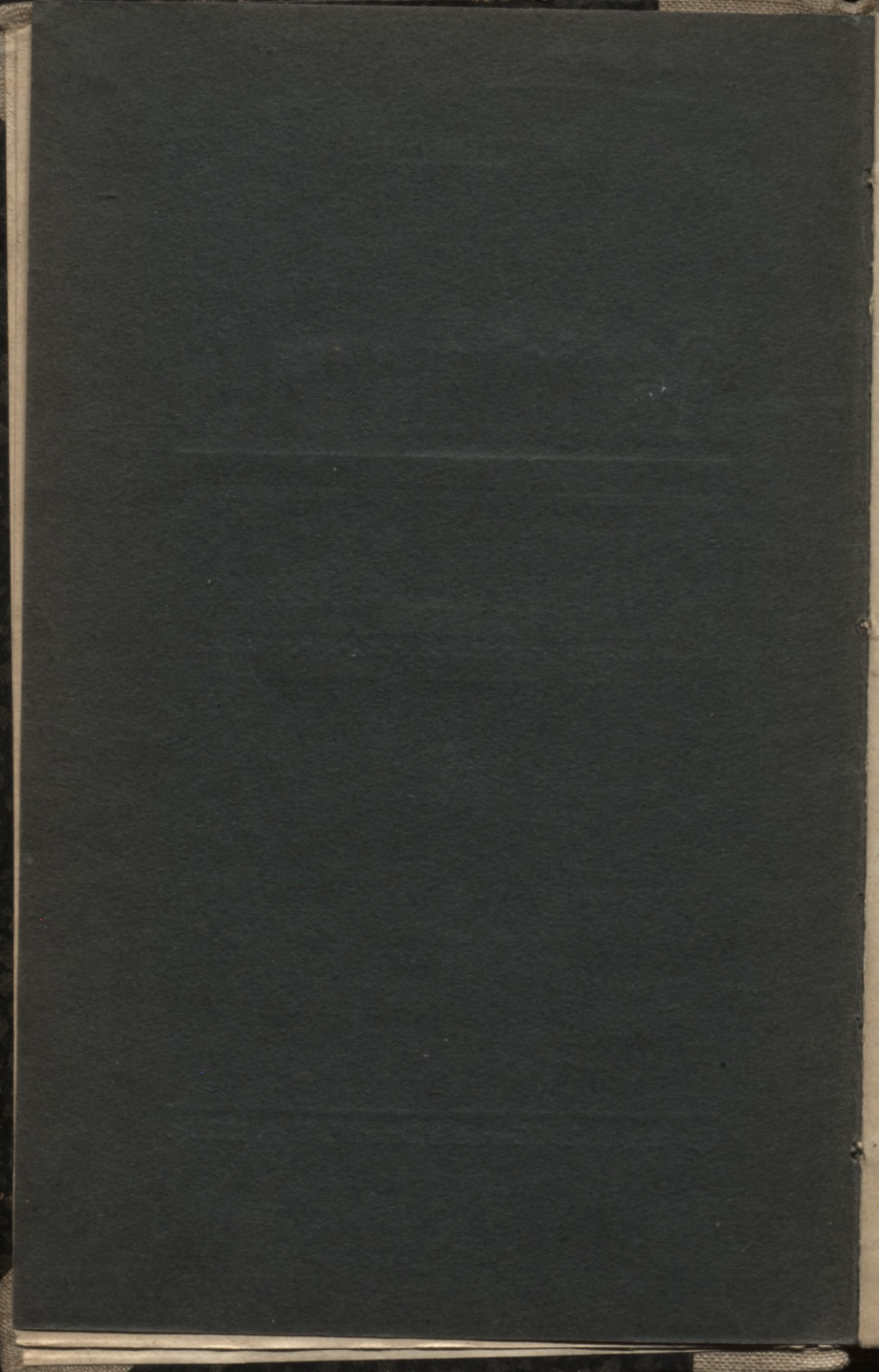
R. Ulmanis

Ras jādara un tād

Saimneziftās rofības atdēšvinašānai
un valsts budžeta šabalānēšānai

I.

Izdavēja P.-S. „Saimneka Domaš”, Rīgā, 1932. g.

Latv. Mod.

L 89-3
205 m/4

✓ 4 A

L
33

K. Ulmanis

.P86842 VII

← - f3

Ras jādara un tā?

Rīgā, 1932. g.

Izdeweja P.-S. „Smeņeķa Domaš”

inv. 248389.

0309065654

7

~~7 - 1954~~

Π

Rīgā, Elizabetes ielā 14-a. Tālr. 30650. (1037)

Latvian National Library
National Library of Latvia
Riga, Elizabetes street 14a
Tel. 30650 (1037)

Kam janes atbildiba par valdischanu, tam
peekrihtas ari waldit. Pee ta peederas aktiwi-
tate un nahlotnes noredsiba, bet ari peenah-
fums wadit un rihlot.

4
Muans noluhks ir eekustinat un eerofinat muhju
walsts jainneeziplās dsihwez un politika: ušdewu-
mu atrisinašchanas zela noteiktaku nošprauschanu.
Warbuht, ka tahdā kahrtā mehš beidsot tūšim
pee škaidraša plana un programās muhju walsts
darbam. Pateesi ir jau patz pehdejais laiks.
Gandrihš jau nepanesamās gruhtibas draud palikt
wehl leelatas un kriše wehl šmagaka. Šr taihuiba,
mehš esam eerauti wišpašauses krišē, un ar šawu
rihžibu un puhlem ween mehš gruhtibas: galigi
nepahrwarešim, bet tas tomehr nenosihtmē, ka
mums buhtu tika uš ziteem jagaida, pašcheem neko
nedarot. Glušči otradi, tika tad warēš atweeg-
lojumu nešt ari muans walstju šopigi špertee šoki,
ja mehš pašči šawās mahjās buhšim darijušči jau
wišu eespehjamu, lai krišj remdinatu un štahwofli
labotu. Šapehš mums jatop attimakeem un darbi-
gakeem, bet ari droščakeem un noredšigakeem šawā
rihžibā.

Mehš atkal štahwam kruzšekos — atkal gahda-
šim, lai muhju zekšē eetu newi: atpašak, bet uš
preekšču un uš augšču. Buhšu leeki ari šchini
meētā wehlreij-gari un plajči kawetees pee

Krišes zeshloneem

pašausē un muhju mahjās. Tika pašriš wahrdoš
es grihu daščus šihmigatos punktus atkal atgah-
dinat.

Un tee buhtu: muhju walts un pašchwaldibu eestahdes pahraf leele isdemumu budscheti, pee muhju pilsonu tagadejeem eenahkumeem un noboktu mašjašchanas špehjam; muhju šaimneezikšas rošibas štraujā šašchaurinašchanās, šo mehš wiswairaf nowehrojam ruhpnenezibā un eekššemes un ahršemju tirdšneezibā; šo ziteem wahrdeem nošauš par uštizibas kriši. Šaufšaimneezibas galigā neeeneziba rašhojumu zenu šabrukuma deht; eenahkumu un iškeenas, šā ari peeraštā darba judums un pirktšpehju šabrukums wispirms laufšaimneezibā un ari zitos eedšiwotaju šlahnos; pahraf šmagā tirdšneezibas un kredita šarpneezibas nastā; leelais lehzeens ari kritušho zenu šarpibā, ja šalidšina nereguletās laufšaimneezibas rašhojumu zenas ar daudj maš reguletān ruhpnenezibā rašhojumu zenam; dašhu laufšaimneezibas šooperazijas nošatu panikššana, tiklah prektšhu peegahdes, šā ari rašhojumu iswehrtišchanag laukā; šastrehguons naudas tirgū. Šet pats šwarigālais ir un paleek: laufšaimneezibas rašhojumu zenu nepeeredšētā no kriššana, laufšaimneezibas pirktšpehju isnišžinaššana un apgrošiba; lihdsjektu isnemššana no šemturu rošam, šas nowed ari pee apgrošibas lihdsjektu šamasinašchanās pahrejo rašhotaju un patehretaju šarpā.

Šupat teiktāis wirša muhju štatus ari uš zeta, pa šuru mums jāeet, lai waretu panahšt gruhtibu un krišes remdinašchanu,

muhju šaimneezikšas rošibas atdšiwinašchanu

un štahwoška jaunnoštšiprinašchanu.

Mums jāpanahšt atkal apgrošibas lihdsjektu pawairoššana rašhošchanā un patehrešchanā — bet eewehrojot to, ša ešam laufšaimneezibas šeme, mums jāšahšt šchis darbs ar apgrošibas lihdsjektu wairošchanu laufšaimneezibā. Špgrošibas lihdsjektu, šas ir, eenahkumi, laufšaimneezibā pawišam ihšā laikā un wišu azu preektšhā ir tā nokritušchi, ša no agrateem ir palikusi tikai nepilna puše,

daudš gadījumos meena trešā daļa vaj pat vēl
 maļak. Staitkos: pirms zenu sabrukuma lauk-
 šaimneeki eenehna gadā ap 250 milj. ls par
 pahrdošiem rašhojumeem*). To pawairošana
 laukšaimneezibā war notikt teešhi waj neteešhi.
 Neteešhā zekā apgrošiba: lihdsjeki pawairošas, ja
 šamašinas isdewumi. Dašhi peemehri: Pehršano
 pretišhu šalehtinašhanās, kas koti redšami noweh-
 rojama pee pilšehtas patehretajeem, kur pahrtikas
 lihdsjeki palikušhi koti lehti, un wispah zenu lih-
 menis ir juhtami kritees. Wehl 1929. gadā (kad
 pehdejo reiši pazehlās un pazehla algas) februara
 mehneši šihktirdšneezibas zenu indekšs (rahditajs
 pret 100 punkteem 1913. gadā) bija 170, bet
 1932. gada februari wairs tikai 94, tā tad šem
 1914. gada zenu lihmena. Turpretim laukšaim-
 neeks šhini šinā nawa šil labā šahwošli, jo, kā rē-
 dšam Zenu regulešhanas Komišijas šinojumā, tad
 šalihdsjinot ar 1927. gadu, laukšaimneezibas pro-
 dukti ir no 100 nokritušhi uf 62, bet ruhšneezibas
 un kolonialprezes tikai uf 80 (1929. gadā 99 un
 92).

**Bet ari laukšaimneezibas apgrošibas lih-
 dsjekus ir eespešjams wairot ari neteešhā
 zekā,**

un dašhā šinā tas ir jau isdarits, un waretu šhe
 wehl wairak isdarit. Peemehram: laukšaimneeeem
 pehdejā laikā naw ušlitti jauni nodokli, laukšaim-
 neešem, ar tā šautā uštrupju šikuma palihdsību,
 ir dota eespešja šinamu parahdu waj procentu
 nomakšai zītadi wajadsšigo naudu pagaidam is-
 leetot zitu mašhajumu pildišhanai; tahdas pat
 šekas ir procentu pašeminašhanai Semes bankā
 un Latvijas bankā, un ari 1928. g. ap 10 miljo-
 nu wešjeku parahdu pahrnešhanai ilgtermiņa ai-
 dewumos Semes bankā. Ari darba algu pašasi-
 našhanās šhini pawasari nosihmē eetaupijumu

*) R. Almana. Kā pazelt laukšaimneezibu —
 l.p. 293 un 3. „Semneeka Donu“ apgahdeenā
 1929. g.

laukfaimneeku budſchetā. Pee kam tomehr, tikai pateizotees algu noſlihdeſchanai, ſemtūreem wiſt pahr ir bijis eefpehjamſ peenemt ſtrahdneekus ar iſredſi rudenī un gada beigās waret ari algas ijmakſat. Algu paſeminaſchana ir ari teeſchakais zekſch uſ raſchoſchanaſ ſalehtinaſchānu.

Lihdſigi, kā nupat minets, ari turpmaſ buhſ jazenſchas wehl wairak atbrihwot ſemtura apgroſi-
bas lihdeſteus, noſpeedoſchato wajaſdſibu ſegſchānai. pee kam galwenā wehriba buhſ japeegreeſch pehr-
kamo pretſchu ſalehtinaſchānai, darba algam un, ſewiſchſi —

ihſtermina parahdn pahrwefchānai

ilgtermina aiſdewumos. Sche leeta groſiſees ap parahdeem ne tik daudj Latwijas waj Semeſ bankā, bet gan pahrejās naudaſ eejtahdēs un ari weikaloſ un pee atſewiſchſām perionam. Sche buhſ jarunā ari par prozentu paſeminaſchānu: ari tekoſcheem ihſtermina aiſnehmumeem, lihdi to pahrwehriſchānai ilgtermina aiſdewumos, tāpat ari par ſemakeem prozenteem jauneem aiſnehmumeem. Ari obligazijam (lauku un pilſehtu), kaſ nodoſtas priwatām krediteeſtahdem un perſonam, japaſakſ prozentu paſeminaſchāna. Protams, kā ſchee ſoki prozentu paſeminaſchānaſ wirſeenā atteezinami ari uſ pahrejeem parahdneekēem pilſehtās un uſ lau-
keem.

Tomehr, wiſdrihſat un wiſjuhtamaki ſemturu eenachſum pawairoſchāna buhſ panachkama ar lauk-
faimneezibas

raſchojumu zenu uſlaboſchānu,

waj ari ar teeſchu nodroſchinaſchānu un garant-
ſchānu, kā ari ar tirgu, taſ ir ar pahrdofchānaſ eefpehjaſ, noſahrtoſchānu eefſchjemē un ahrſjemēs, papildinot wiſu, kaſ jau weikts.

Einamu tirguſ nodroſchinaſchānu un zenu uſ-
laboſchānu eefſchjemē mehſ ſaſneedſam ar lauk-
faimneezibaſ raſchojumu eewefchānaſ ſaſchauri-
naſchānu, ſo panachkam ar munitu, ſontingentu

(ceveščanas eeroberščojumi) un aisleegunu palihdšibu. Šihdšim šhinh wirjeenâ daritaig nawa wehl dewis zeretos panahumus, kadehš patrejš Saeimâ ir apšpreeščanâ walidibas projektš par mnitu paaugstinaščanu. Šhig projektš, kurâ paredšeta

mnitu pazelščana

tiflas laufšaimneezibas, kâ ari ruhpnenezibas raščojumeem, išeet uš to, lai Saeima walidibai dotu nepezeščamâš pilnvaras plaščakai un břišwašai rižzibai. Vai nodroščinatu plaščaku tirgu mušju laufšaimneezibas (kâ ari ruhpnenezibas) raščojumeem ahršemēs, tad nepezeščama aktimata ešporta weizinaščana, kaš, starp zitu, parša jaunus,

paplaiščinatus nolihgunus

ar daiščadâm walštim, atweeglojumus raščojumu nogahdaiščanai ahršemju tirgoš un noteiktâš planveidigaku rižzibu ahršemju tirgu ešaroiščanâ, patureščanâ un paplaiščinaščanâ, šakarâ ari ar jaunakâ laiķa panehmeeneem, ar kontingentu un walutag eeroberščojumeem.

Mums tagad ir nodroščinata zena par zurbetem un teem kartupelem, kurus noņem špirta dedšinatawas. Nodroščinata zena un peeamščana ari rudšiem un šweešheem, tâpat ari pehrnâ gada lineem. Wehl arweenu tikai apšpreeščanâ atrodag turpmatâ

zenu garantija

šweestam, bekonam un lineem.

Šhe ščfiramas diwas ŀeetas. Zenu garanteščanu maišeš labibai, zurbetem, špirta kartupelem nes eefššemes tirguš, pee kam zenas, peemehram, maišeš, naw augštas, bet břiššak šemafas kâ agrâš. Turpretim pee šweešta lineem, bekonamehš garantešjam zenu ešportprezem, kašdâ gadijumâ tad zenu starpibu, ja tašda raštos, nahtios šegt walšis kaše. Kadehš šhinh noluhkam

wajadšigee lihššekki

ir sadabujami un paredjami valsts budžetā. Pēc tam arī ar tahdu nodrošinājumu, ka paredzēta zenu ielikšana patees arī varēs tikt ieviesta, un naudas iemaksas neaizkavēš, kā tas patlaban ir ar beļona premijām. Sīvēsta ražo-tājiem 1929./30. gadā iemaksāja 2.500.000 latu no budžeta atlikuma, linu ražotāji arī jā-nehmūš, kas bija paredzēts, jo lihdj šim naidu wareja nemit no linu monopola rihzibas kapitāla jumam. Pateij leeta ir šarejgitaka, jo šahau-rinot valsts budžetu, nava weegli atrast iegumu zenu ielikšana: jumam, kas istaigis maira-fus miljonus latu gadā. Projekts ir eksportwec-stam garantet Es 2,50 par kilogramu, beļonam (tas ir, eksportejamai zūhkatāi) 85 šant. par kilo-gramu dšimšwarā. Wehl nava weenošanas par garantejamo linu zenu, jo pateij wezai rašai garantetā zena irahdas nepeeteekofha. Tiklād pee lineem (kur tas ir jau ar likumu nofahrtots), kā arī pee

šweesta un beļona

garanteto zenu itarpibu domats jēgt pa daļai šaidrā naudā no budžeta un pa daļai dšehšot jenturu parahdus valstij par šehlu, lopbaribu, kā arī, warbuht, nekustamās mantas nodokļa parahdus. Pa šho zeku ejot, labumus varēs guht wif, kas šhos rašojumus gribēs peegahdat. Wehl labat, protams, buhtu, ja arī teem, kam leelafi parahdi, weenu daļu waretu iemaksat naudā.

Pēc šhis eksportzenu garantēšanas ir weena leeta, kas

prasa nošaidrošanai

un iškširšanai. Par lineem garantetās zenas iemaksu jentureem — linu ražotājiem nodro-šina tas, ka linu tirdšneeziba ir valsts monopols: valsts maksas pamatzenu un wehlat išneegs arī peemaksas. Sīvēsta ražošanai weemaksu i-šneegšana arī ir nodrošinata, kā to peerahdija

1929./30. gada ijmācīšās, jo īveestā rajchoščana ūtahw uš tūš droščeen kopdarbības pamateem, kā ūče, neūkatotees uš to, ka ir zemščanāš eegalwoš ari pretejo, peemāšū pilnoš apneħroš un ūšfānā ar lūkumu, nonāšļ paščam rajchošotajam roščās žaur kooperatīwu, ko wada un par kura rihžību ašbīld paščī peena rajchošotāji. Tāpeħž ari ūče nawa wājādšigāš nekāħdas pašrmaināš. Šareščīgītāfā un ģruħtāfā ir jau leeta par bekonu. Wīšpīrmīš wezāfā ekšportkautiwe Šeepajā ir priwātš ušneħmumš. Ari Rīgā „Konjuma“ ekšportkautiwe naw teečšs kooperatīwš pašāħkums tai šinā, tā wādība un rihžība neatrodāš paščū rajchošotāju, bekona žuħku audšetāju, ģarotāju roščās. Tūfai Wālmeeeras kautiwe ir teečšs kooperatīwš ušneħmumš. Tāpeħž, lai noweħrstū wīšās aišdomāš, ka dašā peemācīšās īšneegtāš wāļšts nāwdāš waretu ari nenonāšļt rajchošotāju šemturū roščās, ūče pee

bekona ekšporta

derēš un wājādšēs īšwešt šināmas reformāš. Šo šawā šinā praša ari tāš apštahklīš, ka wīšūs ūčoš nodšīhwotos ģadūš nebija eešpeħjāntš panāšļt daudšmāj apmeerinoščū weenību un ūšfānotu rihžību bekona ekšportā. Weens želīħ ūtahwoška noħārtroščanai un bekona ekšporta aštraš un štraušajai atdšīhwinaščanai (tagād ekšportē ir ap 1^{1/2} miļjonu latu*), aģrafo 6 miļjonu weetā) buħtu wīša bekona ekšporta

apweenoščana

weenā ušneħmumā, protamš, aštahjot darbā kautiweš, kur jau wīnāš ir, un ja wājādšība prašītu, atweħrt weħl jānāš kautiweš, kur to weħl nawa. Šģīni pašāħkumā kā līħdšdalībneekš waretu buħt ari wāļšts, un tā kā Wālmeeeras un Rīgāš ekšportkautiweš ir parāħdā wāļštīš (Wāļšts Šemes ģankā) leelāfāš šumas, tad, ja wāļšts ušneħmotos uš šewi ūčīs šumas, atbrīhwojot no ģālwoščanāš

*) Š. Wlmanā. „Laušfāimneežības aišģardšība“ (6. lū.) „Šemneekā Domu“ apģāħdeenā.

šenturus, tad walšts buhtu ari noteizeja befona ešportā.

Saaišrahda wehl uš to, ka ešportejamo lauf-šainneežibas rašhojumu zemu garantija neš rašhoťajeem un ari walštij daudš leelaku labumu, nekā tas išteizas zemu išlihdšinaššanas jumās. Pats galwenais ir tas, ka, ja ženas teel daudšmaj ušturetas šainneežiši taišnigā augštumā, kas ļaul-žif nodrošhina šenturu eenehnumus, tad rašho-šhana paliks ne tikai lihđšhinejā augštumā, kā, peemešram, pee šweesta, bet warēs wehl tišt paželta ir

pee lineem,

ir pee befona. Šahda ešportrašhoššanas ne-turešhana un paželšhana tagadejā laikā walštij ir pawišam nepeezeēšhana, jo ta ne tikai wairoš šenturu eenaštumus un wiau apgrošibas lihđšel-lus, bet nodrošhinās tiš nepeezeēšhano walutu mašhajumeem par tām importprežem, beš kuran mehš newaram ištikt, un tāpat ari wehl žiteem ne-atleekameem mašhajumeem, un tahdi ari ir, pee-mehram, ahrejo aišahnumu deldešhana un pro-žentes. Sewišhki šwariga ir taišni šweesta, beko-na un linu ešporta paželšhana, jo ruhpneežibas rašhojumu un šoku ešportu tagad ir wehl gruš-taki noturet waj paželt, lai gan ari šhini wiršeenā wajadšiga dšihwinošha aktiivitāte. Beš tam ruhp-neežibas rašhojumu ešports šatreij praša wehl eeprekešh walutu jehlweelam. Un ja ari waluta rašhoššanas peematš; dešh šadahrdšinatos, tad newajaga aišmiršt, ka mums ir palizeež tikai meens meenigš želšh —

walutaš eeguššhanai,

— proti, par ešporteteem rašhojumeem. Šo muššu naudas teešha apmainišhana pret ahšsem-ju naudu ir patreij štipri apgruhtinata, kā mehš to it labi šinam. Beš tam, wiša ta linu waluta nu jau wairak gadus ir bižuši pahrematšata (lihđš 6 waj 7 milj. latu gada peematšja). Tā tad, jau

parastai zesh. Pa scho zeku eet zitas walstis: Sgaunija, Seetawa un dandj zitu.

Seetawa ar befona zuhku zenu garantiju rascho-tajeem ir 2 waj 3 gados eefarozuji few trescho meetu Londonas befona tirgu, pehz Danijaz un Polijas, eksportedama uj tureeni ap 14.000 un wairaf zuhku nedela. Turpretim mehš wišâ pagahjušhâ gadâ ešam išwedušhi tilai ap 30.000. Un mehš tatschu flawejam Seetawu, norahhidami uj winas labako šaimneezisko stahwofli — bej walutaz komišijas, bej fontingenteem.

Lai ari mehš noštprinatos Anglija: tirgu, eefams tur isdod likumus, kas eerobescho befona ee-wejšanu, tad mums japasteidšas. Sewišhki šwariga ir befona eksporta pazelšhana, jo ar to mehš ne tilai wairojam eenahkumus un walutu, bet išhkiram ari jautajumu par kartupeku, mešchu waj peena un wehl zitu raschojumu isnantošhanu un pahwehrišanu pahrodamâ prezē. Ne-wajaga ari aišmirš, ka eksporta peeaugums atbrihwoz ari weetejo tirgu un peelaikeš peedah-wajumu patšaižigajam peeprašijumam, nesot few lihdji peemehrotu un nepeezešhano zenu lihmena išlihdšinjumu. Kas ari pazels

šenturu eenahkumus

un atweeglos eekšehjâ gafas tirgus šahrtošhanu un zihnu pret šarpneeka leelo waru, ja ari no šehis zihnas pilnigi atteiktees mehš newaresim.

Tâpat par lineem peemehrotas zenaz garantija buhtu koti šwariga, it šewišhki wehl tadehl, ka Datgales šenturis, kas ir leelakais linu rascho-tajs, wehl arweenu nawa pašpehjis atweetot linus ar ziteem augeem, naw ari pašpehjis wehl atweetot eenahkumus par lineem ar eenahkumeem no peena, šweesta, befona, putneem, olam, lai gan wišh ir jau zekâ uj scho mehrki. Wehl šhi pawasara šehjaz dehl buhtu pašeidšinama linu, tâpat kâ šweesta un befona zenu garantija likumu peenemšhana.

Katrâ šinâ jagahdâ ari wehl par to, lai wišh buhtu laifu šagatawots, un ari

nauda jagahdata

un rezerveta rudju un tweeſchu peenemſchanai tuh-
lin pehz iſfulſchanas, jau auguſta ſahkumâ. Zo
nodroſchinat iſtiſſchanu paſcheem ar ſawu maiſi
naſhoſchâ ſemâ un lihdi 1933. gada pſaujai ari
peederas ſwarigajeem uſdemumeem; lai buhtu
lauſſaimneeſeem eenahkumi, lai nauda paliktoſ
paſchu ſemê — un nebuhtu ari walutaſ, ar fo
maiſi eepirkt ahrſemêſ.

Sa nu tad, peeſeetojot nupat augſtaſ aprahditos
lihdiſektuſ, mehſ buhtu panahkuſchi lauſſaimnee-
zibaſ raſchoſchanas noſtipriſinaſchanu un ſenturu
eenahkumu un apgroſibaſ lihdiſektu pawairoſchanu,
tad jau mehſ ar to paſchu buhtu leelâ mehſrâ wei-
zinajuſchi ari wiſpahrigi raſchoſchanas atdiſiwi-
naſchanu, apgroſibaſ un eenahkumu wairoſchanu
wiſâ walſti. Wiſpirmſ, pee noſtipriſinatag raſcho-
ſchanas un pee daudiſmaj peemehrotâm zenam,
lauſſaimneeſi maretu nodroſchinat un atalgot lee-
laſu ſkaitu ſtrahdneeſu un iſmalſat teem ſahrtigi
algas. Taſ pawairotu ruhpnneeſzibaſ raſchojumu
peepraſitaju un

pirzeju ſkaitu.

Bet wehl wairaf ruhpnneeſziba un tirdſneeſziba ee-
guhtu no paſcheem lauſſaimneeſeem. Ruhpnneeſu
un tirgotaju mantu noliktawas un ſrahtuwe-
ſahktu tuſſiſhoteeſ — pret ſamalſu, un ruhpnneeſzibâ
ſahktu atkal rati greeſteeſ — ar ſemneeſu roku
eeſuſtinati. Ruhpnneeſzibaſ ſtrahdneeſi un pahrejee
darbineeſi buhtu atkal algâ un peſnâ — un ari
lauſſaimneeſeem buhtu ſawu eeguſumi, jo tai pa-
ſchâ laiſâ pawairotos peepraſijumi pehz

pahrtiſas produkteem,

un tirguſ uſlabotos. Tapedz iſhe nawa ſaſſatama
pretruna lauſſaimneeſzibaſ weizinaſchanag politika,
pat neaiſmirſtot lauſſtrahdneeſu truhkuma jauta-
jumu.

Bet jameſlê zeki, lai wehl leelakâ mehſrâ pazeltu
piſſehſneeſu darba un peſnaſ iſredſeſ, tiſlab iſeſot

no weedofka, ka wirtsch ir lauffaimneezibas rajso-
jumu eefchemes turgus nostiprinatajs, ka ari no
plafchata walschs weedofka statotees. Un ja schi
usderwuma isweeschana atkal prasitu naudu un lih-
djeklus, tad ari tahdi buhtu jaszagahda. Darama
darba mums ir daudj (dselsszoku, semes zeku, tiltu,
ehtu buhwes, meliorazijas darbi, torfa sagatavo-
schana u. t. t.), roku ari netruhsst, tikai jaatrod
atrisinajums, ka pawairot lihdjeklus tiklah waldbi-
bas resoros, ka ari privatās rokās. Schahdu atri-
sinajumu atrašt war, un kas tas galwenais, bes
jaunas naudas drukaschanas, bes inflazijas, bes
lata kursa nosischanas, waj lejā nobsihschanas. Zo
preefch tam, lai par jaunu atdsihswinatu muhsu
eesnaudušchos

šaimneezisko rošibu,

lihdjeklus war atrašt, roku rokā strahdajot, Finan-
su ministrija un Latwijas banka un privatās
bankas, kuru normalā darbiba atjaunojama un
nodroschinama.

Daka schahdu eekustinamu lihdjeklu ir eefschsemē,
un ja to nepeetiftu, tad nopeetni jaapšwer jauta-
jums par ahrejo aishnemumu. Protams, uš mums
isdewigeem noteikumeem un, warbuht, ari ne
wišai leelu. Dewajaga aishmiršt, ka muhsu šaim-
neeziskā un politiskā dsihwē no wisleelakā šwara
buhš pawadit nahkoscho seemu bes leekem bes-
darbneekem Rigā un zitur. Protams, šche pirmā
weetā stahw usderwums nokahrtoš leetu tā, ka lai
uš laukeem netruhsstu strahdneeku un lai leeki bes-
darbneeki nesaplushtu pilšehtās, bet daudšmas tahk-
redšiga politika špeesch pee laika paruhpetees, lai
bes darba nepaliktoš ar tee, kas naw bijušchi šai-
štiti lauffaimneezibas darbā.

Ša šchos usderwumus mums isdotos weikt kaut-
zif apmeerinoschi, tad mehš peedsihwotu to, ka,
ziktahlu tas no mums pašcheem atkarajas, ziktahlu
tas eespehjams wispašawles trišes laikā, muhsu
šaimneeziskā rošiba atdsimtu laikos un pilšehtās.

Muhju laukšaimneeziba

waretu atkal štrahdat, tãpat taš buhtu ruhpneeziãã. Weiznot ešportu un turot importu wešeligãš robešãš, mehs waretu wehl uš preešãu, pee wišmašafeem šaimneezĩšfeem apgruhtinajumeem un trauzejumeem, uštureš aktĩwu ašrejãš tirdšneezibãš bilanži. Muhju budšjets, šastãhdĩts šãškanã ar wišleelãto taupĩbu, ušlabotoš un šuhtu ari wešeligãš, jo eenãšũmu puše atšĩšwotoš, tadehš, šã buhtu šaimneezĩšã laukã apgrošĩjumi, wairãš darba un pešnas eešpehju, šãš atweeglotu nodoktu nomãšãšãanu un wairotu ari eenãšũmus no ne-teešdeem nodokteem, muitã, atšĩjem u. š.

Tãd nebuhthu wairš ari jabĩštãš par muhju šaimneezĩšto un finanšĩelo drošãĩbu un štabilitãti, un mehs waretu teĩt, šã mehs wežã weenpraštibã darijušãĩ wišũ, šãš muhju špeškos šãšũ, lai krišes šĩmagũmu weeglinãtu un gãtãwotoš krišes gãligãĩ pãhrwãrešãnanãĩ.

Kã to išdarit?

Šĩhdš šãĩm eš wišpãhrejos wilzeenos zentos ap-rahdit, šãš buhtu darãms. Tagãd nu man jãpee-greešãš mãnã ušdeũmã otrãĩ dãšãĩ, proti, — jãutãjũmãũ, šã to išdarit. Ari šãe turpãš teĩtãĩš uššãtãms šã eerošĩnãjũmũ un ušmũdinãjũmũ pãnãhšt šãĩdrĩbu un eešpehju išwešt un realĩjet to, šãš nepeezeošãms muhju šãšwolkã ušlabošãnanãĩ.

Šhstermĩnã parãhdu pãhrwešãnanã ĩlgtermĩnã aĩšdeũmũš

Tã šã par laukšaimneeku parãhdu šãšãhãdã wei-
dã pãhrãhrtãšãnanãš wãjãdšĩbu pešdežã laĩkã ir
šĩpĩri dãũdšũ rumãts un rãššĩtĩš, un to prašã wišĩ
laukšaimneeki, un tãš jãdãrã ir, tãd eš par šão
jãutãjũmu šĩšãkã wãĩrš nerunãšãũ, turpĩretĩũ
rãũdšĩšãũ atšĩšmet žẽũ, pã šũũũ buhtu jãcet, šão

pahrkahrtoſhanu iſdarot, un kà tift pee lihdſek-
 teem ſchai pahrkahrtoſhanai. Redſeet, tad 1928.
 gadà ap 10 miljonu latu laukſaimneeku wekſeto:
 pahrwehrita ilgtermina Semes bankaſ aiſdewu-
 mos, tad leeta bija deefgan weenkahrſcha: Saeima
 atwehleja no budſĉeta atliſkumeem ſinamus lih-
 dſekſus, toſ nodewa Semes bankaſ (tapat kà Ģipo-
 teku bankaſ namſaimneeku parahdu pahrkahrtoſcha-
 nai), un ar ſĉim ſumam Semes banka, ſaſkanà ar
 jewiſĉka liſuma noteikumeem pret

ſkaidru nandu

iſpirka laukſaimneeku wekſekus, apgruhtinot lauk-
 ſaimneekus ar ilgtermina kĉhlu ſĉimju parahdeem
 uſ 28,5 gadeem, par 6%, apreĉkinot kĉhlu ſĉimes
 peĉz nominalà: wehrtibas, taſ ir, par pilnu
 ſumu.

Tagad nu tà iſrihkotees wairs newar, jo nawa
 budſĉetà atliſkumu, naw ari budſĉetà zitu brihtu
 lihdſektu tahdoſ apnehroſ, kaĉdi buhtu wajaſſigi,
 ja gribetu riĉkotees peĉz toreijejà parauga. Ta-
 peĉz tagad jameklè zits zeſĉ. Kà wehlaſ redſe-
 ſim, tad laukſaimneeku ſpeedoſĉofo iſtermina pa-
 rahdu pahrwehriſhanai tuhliſ wajaſſetu ap 10—
 15 miljonu latu. Semes bankaſ jauſſod iſlaiſt
 par ſĉo ſumu kĉhlu ſĉimes waj nu 28 waj 41 ga-
 deem, par 4%, waj ari 6%. Ar ſĉo kĉhlu ſĉimju
 palihdſibu nu buhtu wiſoſ gadijumos, tur taſ wa-
 jaſſig: un tur tam nerodaſ ſĉĉehriſĉi, iſpehrkami

iſtermina parahdi.

Bet tà kà Semes bankaſ ſkaidras nauda: nawa,
 tad wehl papildu paraſtam kĉhlu ſĉimem buhtu
 Semes bankaſ jaiſlaiſĉ 5—6 gadu laukſaimneeku
 parahdu atweegloſĉanai parahdraſti, to waretu iſ-
 darit dſiĉwes atjaunoſĉanas fondſ pee Ģinariju
 ministrijas. Ar ſĉeem parahdraſteem tad notiftu
 iſtermina parahdu ſamaktia, un ſĉoſ parahdraſ-
 tuſ tad waretu iſpirkt ſĉajos 5 waj 6 gadoſ.
 Un ari awotu: ſĉeem lihdſekteem, turuſ nodotu
 Semes bankaſ, ir eeſpeĉjamg atraſt.

walsts un pašwaldību pasūstijumus. Šķinīs parahdšihmēs waretu eeguldit daščadus referwes kapitalus, ari bahriau naudās. Kā redsams, eepēhju parahdšihmes pahwehrt naudā waj illeetot naudās weetā, buhtu deesgan daudī. Protams, wišos gadījumos parahdšihmes peenemamaš par pilnu wehrtību, un tām buhs nošakam: špaidu kuršs. Šihkato prasību apmeerinaščanai šķaidrā naudā buhtu wajadsigi apmehram 1 miljons latu, kuru, un ne wairak, wajadsēs prasīt no Latvijas bankas, ja newarēs zītadā zekā šcho naudu šagahdat.

Un tad, lihdsēkši parahdšihmju špirkščanai 5—6 gados? Šķim noluhkam waretu paredset noteiktas jumas katru gadu walsts

budžetā,

šahkot ar nahkošcho gadu. Pēe ta nahktu klahk parahdu atweegloščanai šsdoto šihlu šihmju procenti un deldeščhana, šo eekasētu Semeš banka. Waretu buht runa par šahdu šķim noluhkam špeziali eewedamu nodokli, warbuht, no importprezem waj walutas. Bet taš muhšu apstahkos buhtu gruhki ššwedams, jo mehš tahduš špezialus mehrka nodokļuš tihpat kā nepašihštam, atškaitot degwihna wirsmakšas un automobilu nodokli par labu zeku fondam.

Wēhl waretu pazeltees jautajums: — ja, bet ja nu kreditori nepeenem dšihweg atjaumoščanas parahdšihmes, šo tad? Es domaju, ka šsdodamā likumā japaredī, ka wišos gadījumos, ja runā ešošhās lauku šaimneezibag wehrtiba ištur jauno šihlu šihmju apgruhhtinajumu, parahdšihmju peenemščhana japadara par obligatorišku. Waj atkal noteikt, ja kreditori nepeenem parahdšihmes, ka tad apklusť uš 2—3 gadeem wiau prasības; ari procentu prasība. Tas ir, wini šaudē teesību 2—3 gadu laika atprasit parahdu un rešinat procentus. Wēhš šchi laika atkal pazelstos jautajums par nomakšu ar parahdšihmem. Kreditoru masakumam šawās prasības arween nahktos peeweenoteez wai-

rakumam. Pirmatiz šolis jau varēs buht mehginajum?

labprastigi weenotees.

Ja pee parahdu pahrfahtošānās ijrāhditōs, fa dašhos gadijumos zitadi dšihwes špehjiġām šainneeziġbam parahdu nastā ir tiġ leela, fa pee tagadejām rašhojumu zenām parahdu nomāšja un lihdsšchinejo procentu māfāšānā ir neeešpehjamā, un šainneeziġbas wehrtiba nepeelaišġ tiġ leelu apgruhtinajumu ar šihlu šihmju parahdeem, tad, ja wezee aišnehmumi ir išeetoti šainneeziġbas ušlābošānāi, waretu pazeltees jautajums par weenag dala: parahdā, waj wišmaj uškrahušġhos procentu atlaišānā. Tas buhtu išeškirams katrā atšewiškā gadijumā. Redužēšānā wišweeġlāf buhtu panāškānā pee teem aišdewumeem (ap 30 milj. latu), kas no walšts rešerweš fonda, zaur Latwiġas banku un lauku krahiķāšem, išeeneġti šemtureem. Gadijumeem, šur parahdu šunā nebuhš pahrmehriġi leela, buhš jāparedš procentu normas šamašinašānā, un ar to, warbuht, peefi: katrā šinā procentu šamašinašānā buhš wajādšigā ari taħdōs gadijumos, šur lauku obligāziġas paliks priwātās rofās. Buhš ari jānoteiz, ziġ gaduš iġi: obligāziġas nedrihšt ušteikt un parahdu atprašit.

Ģjot pa nušpat aprāhdito zeku, mehš wišweeġlāfi warešim panāhšt

laukšainneeziġbas parahdu

nāstās noreġulešānā un peemehrošānā tagadejeem apštaškleem, buhš panāhštā ari eešpehjamā parahdu redužēšānā (šamašinašānā), šaškānā ar šemneeku produktū zenām. Jau procentu šamašinašānā no wešielu procentu normas (8—10 un wairāf) uš Šemes bankās 2—4%, un procentu teešġā šamašinašānā pahrpaliķušeem iħšterminā aišnehmumeem ari ir jāu dāka no parahdu redužēšānās plānā.

Wisjuhtamatais un wiswehrtigatais schai wir-
jeenâ hja jau Semes bankas prozentu pašemina-
šana no 6 un 4 uš 4 un 2.

Wiša schi ihštermina parahdu pahwehrtšana
ilgtermina parahdos prašis, protams, sinamu lai-
ku. Mums ir jau špehtâ tâ šauktais

uhtrupju likums,

tas pašargâ no ištahrdošanas šentura inwen-
taru un aptura ari pašču mahju pahrdošanu
parahdu deht. Bet par pehdejo jašaka, ka ar
likumu ir tilai trihškahrtoti mahju pahrdošanas
ištudinātee termini — un pehz šcho pagarināto
terminu ištbeigšanaš warēs pahrdošana atkal
šahštees. Pateesibu šakot, ta ir jau šahštees.
Tadeht ir nepeezeešana galiga nošahrtošana
jau pee laika. Bet ar to ween nepeeteef. Lai
aištawetu šaimneezibu newehlamu un newajadšigu
ištputinašanu, pahrkahrtošana iwekotees ga-
runâ, tad wjadšei wehl ištahdat un ištot je-
wišku likumu par lauku šaimneezibu aišt-
dšibu parahdu gruhšibu gadijumos. Šchis likums
(ar atteezigeem grošijumeem) buhs štšpri lš-
dšigs jau pašahwošam likumam par ruhšneez-
bas, tirdšneezibas un kooperatīvu uštņēmumu
aištardšibu (administrāciju). Šadomâ, ka ap-
draudetâm lauku šaimneezibam nahštees dot ga-
dus diwus, šamehr noštaidros jautajumu, wj
tâ ir špehšigas tahlak pašahwet. Pa šcho laiku
tad apštustu wišas weedšihšanas un prašibas
pret šchin šaimneezibam.

Dauhš šo no augštak teiktâ waretu un ari wa-
jadsetu atteezinat uš

nekustamo mantu pilšehtâs.

Wispirms jau prozentu šamašinašana, war-
buhš, pehz 1926. gada banku prozentu šamašina-
šanas likuma parauga. Ar peemehru šche pa
preekšu buhtu jaet walšts Šipoteku bankai,
lai peepšeestu uš šo ari priwatâs hipoteku heedri-
bas. Tâpat prozentu šamašinašana priwateem

obligaziju turetajeem. Tad ari wehl japanahk ar likumu aiffardsiba pret mahju pahrdoſhanu par nepeemehroti jemam zenam, ſewiſchki iſſolêi, parahdu deht. Sche wjadſigs titai ar likumu noteikt, ka pahrdoſhana (ari otrâ waj treſchâ iſſolê) uſſatama par nenotikuſchu, ja naw ſaſo= lita, wiſmaſ, teiſſim, trihſzeturdatas no mahjas takſetâs wehrtibas. Bet lai to panahktu, tad namſainneekeem wajaga paſcheem ſahkt kuſtet. Ar ſcheloſchanos ween pehz katras mahjas uhtrupes nekur netik.

Tagad wehl pahris wahrduſ par to, waj pee= tiks to 10—15 miljonu latu weſſeku parahdu pahrwehſchanai ilgtermina aiſdewumos, par to agrak bija runa. Tâpat par daſcheem eebildu= meem, kaſ waretu pazeltees pret ſche aprahbiitâ plana iſweſhanu.

Wiſpirims par pahrwedamo parahdu apmehru. Sr raudſits iſreſkinat un noteikt laukſaimneeku

parahdu kopſumu,

un lai gan pilnigi pareiſi ſkaiti ſche nebuhs dabujami, tad tomehr peeteſkoſchi ſkaidru ainu guht war. Pehz ſcheem apreſkineem iſnahk ap 320—330 miljonu latu. No ſchiſ ſumas pahri par 200 miljonu latu ir walſts Semeſ bankas aiſdewumi. Pahrejo parahdu, galwenâ kahrtâ tâ tad iſſtermina parahdu, paleek ap 115 miljonu latu. Bet titai daſa no ſchiſ ſumas buhtu nemama wehrâ pee pahrwehſchanas, waj ari warêſ tikt pahrweſta. Sche eekſchâ ir ap 30—35 miljonu latu Latwijas bankas iſſneegums lauku kraſtkoſem. Scho parahdu jau tagad delde ar 5 proz. gadâ. Taſ jau ir tikpat kâ ilgtermina parahde. Tad noſt nahktu wehl ſehſlas un tam= lihdsigi parahdi waldbibai, kuruſ dſehſis zitadâ zelâ. Weena daſa parahdu ari buhs tik ſihkâſ ſumâſ, ka to pahrweſhana buhs ſtipri gruhſta. Geſkaititi ir ari algu un tamlihdsigi parahdi, ap 3 miljonu latu, kuruſ ari newarêſ pahrweſt ilg= terminâ. Tâpat ari nodokku parahdi walſtij un

pašchwaldibam, ap 10—12 miljoni. Tã tad — pahrveščanai paleef masať kã puře no teem 115 miljoneem, warbuht ap 40 miljonu. Bet ari šchos wiřus daščdaščadu eemeřlu deht newarës pahrveřt, waj ari laučaimneef negribës toš pahrveřt. Tapehž, kã jau agraf teiřts, pilnigi peetiřtu, ja eeřahřtu pahrveščanu ar řahdeem 10—15 miljoneem latu.

Uřfahřt, — waj fahřtořot parahđus ar parahđiřmem, řas řiřtu galigi iřpirřtas řiřai pehž 5 waj 6 gadeem, peeřpeeřřot řreditoruž řęhis parahđiřmeř peereem naudař weeta par pilnu řurřu (pařeminot prozentuř, warbuht, pat řahđu dařu no parahđeem řriřřpořot), meř nenodaritu weřřelu un řitu iřřtermina prařibu řuretařeem leelu pahřřřibu? Prořamř, wiřlabaki gan buhtu, ja wiři wiři tuhliu

dabutu řawu nandu.

Bet meř tařřhu it labi řinam, řa tař naw eeřpehřamř. Un teeřřã zekã řawas prařibaz peeđřiřđami, wiři war řanemř wehř masať, nekã wiřeem warëž dot řęhe aprahđita fahřřiba. Prořamř, ta ir neparařta, řinaga un greeřřiga. Bet tagadeřoř laiřoř noteef daudž tamliřđřigu leetu. Peemehřram, waj tad nogulđijumu neiřmařřařřana no řrediteeřřahđem ir parařta un laba leeta? Un kã ir ar řiřumã paređřeto algu řamařinařřanu? Un procentu normař reduzeřřana peeřpeeđřfahřřã, řas weřř řew liřđř ari nogulđijumu procentu řamařinařřanu? Aři walřřis un paščwaldibaz beeřři ween pahřweđ řawuř parahđuř no norumãřã procentu normař uř řemařu. Tad, pee řahđaz iřđewigaz no fahřřtořřanař lai peeřřaita toř gadijumuř, řad akřiju beedřiba řaweem akřionareem řamařina akřiju wehřřibu uř puři, uř řeturto dařu un wehř tařlať? Un waj tad wiřtaiřnigařais buhtu řas, un waj ar to řreditoreem un wiřpahřřibai buhtu

wiřlabaki liřđřeřs,

ja lauhainneeku parahdu leetâ nefo nedaritu, un ppeestu winus jamakhat noliktos prozentus un atnakhat kapitalu pilnos apmehros, ja winu rajhojumu zenas tagad nawa wairs ne puse no ta, kas bija parahdu taisishana! laika. Ar shahdu newehrigu rihzibu mehš tikai tishcham iiputinatu lauhainneezibu un, pateesi, lihds ar to ari plashâs aprindas pilsehtâs. Tapehš nofohrtošchanâs un pahrfahrtošchanâs, — ja ari dašdreij greešiga un šahpiga, ir wislabakais. Beigu beigâs war jau atrašt eepshju aiššargat ir ruhpnEEKUS, tirgotajus, kam wiswairak ir bijušas darišchanas ar lauhainneekem. Tâ pat war atrašt eepshju aiššargat, pee šhis pahrfahrtošchanâs, ari lauku krašhtases un kreditbeedribas, kas wispirnâ kahrtâ apkalpojuchâs laikus. Šo ahtrašt šho pahrfahrtošchanos iidaris, jo labak buhs. Katrâ šinâ wehl šhini šesijâ Saemai japeenem

wiņi atteezige likumi,

je rudenī jau war buht par wehlu.

Šhini weetâ jaatgahdina ari wehl tas, ka wisdrihšakâ laika buhtu jaišwed lihds galam to atlikušho 3—400.000 latu peenotawu weššeku parahdu pahrmehšana uš Semes banku, lai peenotawam buhtu jamakâ tikai 2 proz., tagadejo 10—12 proz. weetâ. Tâpat wisdrihšakâ laika janofahrto jautajumē par to, kahdâ kahrtâ walhiba waretu šegt daku no teem šaudejumeem, kas zekas

peenotawam apweenojotees,

ja daka mašchinu un eerihšihu paleest dihtâ un šaudē jawa wehrtibu.

Rošawillkums: lauhainneeku parahdu nastag atweeglošchanai wajadšigs:

1. Pahrwedot parahdus ilgterminâ, jaišlaišch finanšu ministrijas dšihwes atjaunošchanas fonda 5—6 gadu parahdšihmes par 10—15 miljoru latu, nodrošhinot to ar walšts Semes bankas šihlu šihmem.

2. Ihstermina parahdus pahrnemot, walšts Semes banka šamafšā toš ar šim parahd-
šimem, kuras ihšā laikā išpehrš ar walšts bu-
dišetā paredšetām šunam, kam peenahšu flahst
atteezigo kihlu šimju procentu un deldeššanas
eemafšas.

3. Dšihwes atjaunoššanas fonda parahd-
šimēs pahrwehršama: škaidrā naudā ar Lat-
vijas bankas un privatbanku palihdšibu, tāš
lombardejot waj diškotejot. Peelaišchama ar:
wezo nodokļu parahdu nomafša ar tām.

4. Šivedama wišpahriga procentu pašemina-
šhana ihstermina aišnehmumeem, tāpat obligazi-
jam uš lauku un pilšeštu ihpašchumeem.

5. Šidodams likums par išlihguma šahrtibu
(administraciju) gruhšibās nonahšušchām lauku
šaimneezibām, šihdšigi pašahwošchām likumam
rušpneezibas un širdšneezibas ušnehmumeem.

6. Ašewiškšos gadījumos peelaišchama pa-
rahdu šopšunas un uštrahjuškšos procentu ša-
masinašchana.

Bet tuhliā šhe jataiša eerošešchojošča peešihme.
Protams, ja laukšaimneeku parahdu naštu ap-
reškina uš wairat šā 300 milj. latu, tad jataiša
ari, ka šatru gadu šcho parahdu procenti un del-
deššanas daļa prašis no laukšaimneeka 30—40
miljonu latu, šam pašchreiš pretim šahw ap 100
milj. latu ištruhšums laukšaimneeku eenehmumos.
Un ir jašchaubas, waj

parahdu redzēšana

buhš tik štrauji ihwedama, ka ta wehl laikā nešis
zereto: atweeglojumus — pašahwot tagadešām
šemajām laukšaimneezibas rašchojumu zenam.
Tadehš man gribetos teikt, ka, neatšakoteez no
parahdu pahršahrtoschanas, tuhliā jākeras pee
laukšaimneezibas rašchojumu zenu noššiprinašcha-
nas, nodrošchinašchanas un pazelišchanas. Šas
šatrā šinā dos daudš ihšakā laikā šauštamafš:
panahšumus. Tadehš — pehdejo nemšim, bet
pirmo neatšahšim!

Befona eksporta pahrfaahrtoschana

Ja jau agraaf bija runa par to, ka buhtu eeteizams befonta eksportam nodibinat weenu ia-beedribu, furâ

peedalitos ari waldiba,

eeftahdamâs tani kâ galwenâ kapitala deweja-pahrnemot uš ņewi tâs ņumas, kuras tagad Wal-meeras un Rigas „Konjuma“ eksportkautuwes parahdâ walstâ Semes bankai. Šchi ņabeedriba waretu buht ari atziju beedriba, un ta ņtrahdatu kâ parasta priwata ņabeedriba. Ja ņahkumâ zuhku audņetaji wehl nebuhtu dakineeki, tad pamajam wiini par tahdeem paliktos, ja ar maseem atwilkumeem no iņmaksam par peegahdatâm zuh-kam wineem uštrahtos ņumas, ar kurlâm eeguht ņabeedribas atzijas waj dalibas ņihmes. Sabeedriba uņnemtos ari Seepajas eksportkautuwes iņ-mantoshanu. ņaaiņrahda, ka Seetawâ darbojas taiņni ņchahda befonta eksporta ņabeedriba, un zenas Seetawâ ir waldibas garantetas, ņahkot ar 1930. gadu. Eksports uš Angliju bijis 1930. gadâ 79.000 gabalu, bet 1931. gadâ jau 330.000. Tâ tad befonta eksports reorganisetâ weidâ noritetu ņchahdi:

Zuhkas (ari zituš galas lopus) eksportam uš-pehrf weenigi jaunâ ņabeedriba, furâ galwenais dalibneeks ir waldiba, kas pahrnem eksport-kautuwju tagadejos parahdui kâ ņawas dalibas naudas, atbrihwojot no galwojumeem tagadejos kautuwju beedrus. Semturi war eestahtees jaunajâ ņabeedribâ.

Peenemot, par zuhkam iņmaksâ 60—75 proz. no tirgus zenas.

Zuhkas teef numuretas, pehz nokauņchanas iņņirotas 3 waj wairaf labuma pakahpê:, un galligâ maksja teef aprehkinata pehz kauto zuhku labuma, un to (peeturotees pee awņihmejuma numura) pehz bņņiwâ ņwara un labuma pakah-pes iņņneedj peegahdatajeem noteiktâ ihia laika.

Zenas zuktam par šg dšihšwara šabeedriba
pehž labuma pakāpēm nošaka šakšanā ar pa-
štahwošheem likumeem par šefona rašhošchanaš
weizinašchamu. Šarantekāš zenas iššludina ilgā-
kam laikam uš preeššchu.

Eššporta šabeedribas warbuhtejoš šaudejumuš
šedš walšts, budšcheta šahrtibā.

Wana pahrleeziba ir, ša šefona eššporta pahr-
organišchana buhtu jaišdara šef leeka: šawe-
šchanāš. Šo pareiši nošahdits šefona eššports
waretu mums eenešt daušš nandāš un walutas.

Eššporta weizinašchana wišparigi

Wehl pee šefona un šweešta eššporta jāpee-
metina tas, ša mums šatrā šinā wajadšetu tišt
pee šaweem šugeem ar šaldetawan, šas muhšu
ahtri bojajošchos laukšaimneežiba: rašhojumuš
teešchi nogahdatu pašawles turgū. Šr runats par
dašchu waldbibas preešchu šugu pahrbuhtwi. Wēt
taš plans atneštš, jo šugi ešot par leelu. Šr
eerošinats ari žits preeššlikums — nopišt (ar
Šipoteku šankas šarpneežibu) šahduš 2 šeemeš-
rotuš majafuš

latweešchu šugus

un toš tad pahrbuhtwet. Šeepajas šara oštāš
darbnizaš ešot jau projektū ešneegušchāš.

Un tad tahšlāš. Šai ušturu muhšu

šoku eššportu,

mums nahššeež štipri paštrahdat. Buht: jaatrod
jainš weidš mešchu išmantošchanaš. Eš nedo-
maju, ša weenigašš pareišakāš un eenešgakāš
weidš buhtš mešchu žiršchana un šoku pahrštrah-
dašchana tā šawštā šaimneežikā šahrtā, taš ir —
ar waldbibas lihdššheem. Šomehr tahdš weidš
waretu buht. Wēt galwenāš buhtš — ari pri-
wateem pižzeem padarit atkal ešpešjāmu mē-
šchu nopištchānu un išštrahdašchānu. Šche buhtš
jarewidē wežee uššlāti mešchu departamentā un

japeemehrojas jauneem apstahkeem. Buhs dro-
 ichaki jaiskopj ari koku apmaina, teiffim, pret
 ahrsemju atmenoglem. Meschu takies buhs wehl
 jarewidè uj leju. Tas simejas ari uj pahrde-
 wumeem eefischemes wjadfibam. Peemehran,
 mung titai tad isdosee juhtamos apnehros at-
 weetot ahrsemju ogles pret malku un taupit wa-
 lutu, ja rewidestim tagadejos ufftatus par zelnu
 naidu. Bezà augstà zelnu naida lihds ichim
 ir bijusi galvenais ichkehrilis, kadest dseliszeli
 nawa warejuschi wairaf malkas dedfinat. Pro-
 tamis, tad meschu departamentz dos masaf eenah-
 tunnu.

Schepaf japafata ari tas, ka leelà mehrà atbil-
 diba par muhsu fineeru ruhpnenezibas ischaurina-
 schanos (kas agraf dewa eksportà 10 lihds 12
 miljonu latu walutas gadà) gullstas uj meschu
 departamenta negribeschau pahrorientetees, tas
 ir, atraft pareiso itahwofli un isegu ichi laika
 ahtri mainigajos apstahkos. Nopeetni japraja,
 lai tas pat neatkahrtotog wehl uj preefichu. Loti
 labi, ka waldbiba nodibinajusi sewischu komisiu
 meschu ismantoschanas nofkaidroschanaï un re-
 organiseschanaï.

Uri pahrejo

ruhpnenezibas raschojumu

eksports iskopjams un weizinams. Wet sche, lai
 gan atteezinams ari uj lauffaimnenezibas rascho-
 jumu un koku eksportu, wairaf weeta buhs pre-
 tichu isweschanas nodroschinaschana un weizina-
 schana ar wispahrejo muitu un tirdseneziba po-
 litiku. Un sche jaatgahdina, ka pat maj rofibas
 mehs esam israhdijuschi wispahrejos eksporta
 weizinaschanas jautajumos. Zerefim, ka jau ag-
 raf nodibinata eksporta weizinaschanas komisiu
 drihs warès nahft ar saweem atfinumeem un no-
 rahdijumeem.

Ruhpnenezibas eksporta weizinaschanas noluhfà
 muni pastahw kahrtiba, ka ruhpneekeem pee efi-

porta atnastā par pusfabrikateem samastato
muitu. Mehš waretu eet tahlat, un ruhpnēzi-
bas eksportu weizinat tahdā kahrtā, ka šho pus-
fabrikatu un ari jehlwēelu muitu pilnigi atnast-
jatu teem ruhpnēzeem, kas ušrahditu, ka wiai
eksportejušči sinamu daudjumu šawu raščojumu.

Eksports

buhtu weizinats ari tad, ja importu zeeščaki
šaišitiu ar eksportu, pee pretšču importa dodot
preeščroku un sinamas preeščrozibas tām
firmam, kas peerahda noteiktus panahšumu
pretšču eksportā. Šahds peenahšums weizinat
eksportu wišpirmā kahrtā buhtu ušleekams ben-
zina un ari almenogtu, kā ari wišu fabrikas ga-
tawo pretšču, augļu u. t. t. importeereem.

Ruhpnēzibas eksporta finansēšanai teesči ar
krediteem un ar walšs garantiju palihšibu, ja-
peegreesč leelata wehriba, nekatošes uš to, ka
pirmais mehginajums šhini wiršeņā ne wišai
labi išdeweš.

Es grišu norahdiš ari uš to, ka ir peenahzis
laisš, warbuht, patš pehdejais laišš, peegreesč
leelatu wehribu muhšu

tirdšneezibas lihgunceem.

Es šatu to ari tadehš, ka es patš ešnu peedali-
jees wairafās lihgunu šlehgššanas delegazijās.
Šhe ir wairafi ušdewumi. Peemehram. Munš
nupat jastahjas pee tirdšneezibas lihgunu šaru-
nam ar Kreewiju. Kaudšišim ari šhe panahšt
preešč mums ešpehjami labakos noteikumu,
kas nodroščinatu uš tureeni ne tikai muhšu
ruhpnēzibas, bet ari lauššaimneezibas raščo-
jumu eksportu. Tad, tahlat, — mums japonahš
išlihdšinajums tirdšneezibas bilanzē ar tām wal-
šim, kuras lihds šhim no mums ir pirkuščas
daudš masat, kā mehš no winām. Pirmā rindaš
šhe nahš Polija, kuras

eksports uš Latwijn

wiſu pēhdejo laiku ir waj 10 reiš leelaſ par muſu eſportu uſ Poliju. Tagadejos grubtoſ laikoſ taſ tā wairſ neeet, un ari pati Polija dod mums labu peemeſru ſhini wirſeenā ſatōā ſarunāſ un lihgunoſ ar zītām walſtim, tā Angliju, Auſtriju, Bahziju u. z. Tāſ paſchāſ mantāſ, ſo mums dod Polija, no mums neſa nepirſdama, meſſ waram eepirſt taiſni tajāſ walſtiſ, taſ no mums pēhrſ daudſ, daſchoſ gabijumoſ pat wairāſ, tā meſſ no wineem. Meſſ eſam ſpeeſti ſho preſſchu importā eerahdit tirgu tān walſtim, taſ pēhrſ no mums ſweeſtu, linuſ, ſokuſ un ari daſchuſ ruhpnēezibaſ raſchojumuſ. Seſnigakāi zihnai ſhini wirſeenā mums wajadſeſ muſu muitāſ tariſā noteikt leelaſu ſtarpibu no minimalām uſ

maſſimalām likmem,

neſā taſ tagad ir. Zo ar tagadejo 50 proz. ſtarpibu daudſ neſaſ naw iſdaramſ. Rā ſinamſ, minimalāſ (ſemakāſ) likmeſ ir ſpēhā ſatiſhne ar walſtim, ar kūrām mums paſtahw tirdſnēezibaſ lihguni, turpretim maſſimolāſ (augſtakāſ) likmeſ teeſ pēeetotaſ eepretim walſtim, ar kūrām naw, waj ir uſteikti tirdſnēezibaſ lihguni.

Tahlaſ. Mums jazeſſchāſ miſhſtinat tee abgruhtinajumi, ſo rada muſu tirdſnēezibaſ muſu walutaſ un importa eerobēſchojumi (kontingentu ſiſtema). Sewiſhki taſ ſihmejaſ uſ kaiminwalſtim, kur meſſ waram pēeetot

Baltijaſ klaufulu,

dodami ſhim walſtim leelaſā preeſchrozibaſ. Tāpat, ſihmejoteeſ uſ walſtim, taſ pēhrſ muſu raſchojumuſ, tā ſweeſtu, linuſ, ſokuſ. Mums ir jau weenoſhanāſ ar Franziju. Paſchreiſ teeſ weſtaſ ſarunaſ ar Bahziju un Deetawu. Bereſim, tā ari ſhe ſaſneegſim apmeerinoſchuſ iſnahkumuſ. Sihmejoteeſ uſ walutaſ eerobēſchojumeem, wiſoſ ſhiniſ waldibaſ ſokuſ wajadſiga muſu puſē ari Batwijaſ bankaſ labwehliga lihſdaliba un lihſdarbiba.

Ekporta weizinasšanas jautajumos leelas
gruhtibas rada tas, ka muihu tautas un walsts
dijiwibas intereschu

deht mums wehl kahdu laiku buhs japeeturas
pee importa eerobejchojumeem, paangstinatam
muitam, pretjchu kontingenteem, walutas eerob-
jchojumeem. Protams, ari zitas walstis ir spee-
stas tapat rikfotees. Pat Anglija, kas lihds schin
skaitijas par brijwtirdineeizibas jemi, pahrgah-
jusi us aissardsibas muitam ari sweestam. Tur
runa jau ari par kontingenteem. Sewischki tos
prasa bekonam un sweestam. Kadeht ari mums
japeespeeschas wehl pee laika eekarot us pastah-
wibu kaut masu stuhriti leelaja Anglijas tirgu.
Zitadi weena nejauka deena atradisimees paw-
jam ahrpusē. Geshimeses kweeschu rajchoshana
aissardsibas likums Anglijā ir jau peenemts, pa-
redjot garantetu zenu un peemalumu. Bes tam
Anglijā nopeetni strahda pee projekteem, kas pa-
redj

jawstarpejas tirdsneeizibas

un muitas preeeschrozibas Anglijai un winaš
kolonijam un dominijam (Kanada, Australija,
Deenwidafrika u. z.). Ja tahdi projekti peedij-
wotu peepildishanos, tad weena zeturdala pa-
faules leela mehrā noslehtos par jemi. Tahda
gabijuma Eiropas zeetjomes walstim buhtu ja-
doma, ko tas waretu jawu dijiwibas intereschu
wahrdā isprojektet. Pirnee mehginajumi ir jau
wišem sinani. Wahzijas-Austrijas muitas uni-
jas aiskawetais projekts. Franzijas projekti
Widuseiropas jaimneeizikai apweenibai. War-
buht ta aptwertu wisu Eiropas zeetjemi (bes An-
glijas). Wahzijas, Franzijas un Austrijas meh-
ginajumi sleht tirdsneeiziba ihgumus ar
Deenwideiropas masakam walstim, uj

jewischku preeeschrozibu

un mitu nolaiduma pamata. Schis preeeschro-
zibas stahwetu ahrpus leelakas labwehlibas no-

teifuma, taš ir, nebuhtu jaatteezina uš tirdšnee-
zibu ar wišam žitām walstim. Weens waj diwi
šchahdi nolihgumi ir jau špeškā. Tā wiši puhlas
nodrošchinat tirgu šaweem raschojumeem. Mušju
muitas uniju jautajums ar kaiminawalstim stahw,
deemšchehl, uš weetaš.

Tamdehš drihš ween war wehl asaki pazeltees
jautajums, kur mums peesleetees, kur buhšim šew
draudšibu un labwehlšibu nodrošchinajušchi. Ta-
pehš nebuhšim tuwredšigi un besbehdigi, bet pee
laira gatawofimees nahkotnei. Wehl paees ilgs
lairs, eekams išbeigšees tagadejā

walstu nošehgšchanās

politika šaimneezifkā laukā un atkal — peegree-
šchanās netrauzetai pretšchu apmainai un tirdš-
neezibai. Es šche tikai aišrahdiju uš weenu otru
leetu. Šchiš jautajums ir tikpat šwarigs, žif
plaišs, bet mums, deemšchehl, deesgan tahškš un
šweššs palizis. Šr laiks. Es šneedsu šche da-
šchus norahdijumus.

Wehl tikai weena peesihme. Es jau eeminejš
par muias unijas jautajumu ar mušju kaimin-
walstim, un šche pat, lai nebuhtu par to ja-
runā žitur, jaaišrahda uš to, ka kaišni tas ir
weens no galweneem kawekkeem mušju ruhšnee-
zibas attihštibā un ušplauškšana, ka tirgus tai
ir par šchauru. Šchi tirgus paplašchinaschana
dašchām mušju ruhšneezibas nošarem, un tai
pašchā laikā atkal dašchām nošarem mušju kaimin-
walstīš, paplašchinot wišeam kopigo

šaimneezifko teritoriju,

buhšu wislabakais lihdsjellis, pamairoš katrag no-
šares waj fabrikas raschošchanas špehjas. Pee
leelakas produkcijas waretu šagaidit ari labakus
un lehtakus raschojumus. Tāpat wehl otra leeta
— par daudš leels ir ušnehmumu škaitš katrā
nošarē, kas eerobešcho lihds noschnaugšchanai at-
šewišchko ušnehmumu daršibu. Tāpehš wispa-
reišokā politika ir ta, kas wispirms nepeelaišch

jannu fabriku atwehrihanu, bet pat zenichas ipeest
jau pastahwoichas us apweenosichanos.

Zenu reguleichana

Uj laufjainneeziabas rajchojumu zenu pazel-
ichanas nepeezeesichamibu ir jau aistradits. Lauf-
jainneeziaba zenas jatuwina paschijmakjai, kas ta-
gad waj nu nemaj neteef kasneegta, waj to re-
dsam tikai nedauds ijschumma gadijumos. Wis-
ichakais zesch us icho mehrki ir laufjainneeziabas
esportrajchojumu zenu pazelichana un nodroschi-
naischana ari teem rajchojumeem, furus, ja ari
rajchojam

eesichjemes tirgum,

bet furu rajchoichana ir kontrolejanta, kaut ari
tikai finamos apmehroz un noteiktai isleetoichana-
nai. Treischahrt, jagahda par esporta pazel-
ichanu wispahrigi, un ari eesichjemes tirgus no-
fahrtojams, pee kam icho wisgruhதாகais usde-
wums buhs ar gafas tirgu fahrtoichanu, bet ari
tas wisweeglak nofahrtoees ar esporta pazel-
ichanas palihdsibu.

Tapat, tapehz ka laufjainneeziabas rajchojumu
zenu nokriichana ir daudj stipraka, ka pee ruhpn-
neeziabas rajchojumeem, tad jazerichas pehdejo
zenas, atteezigi nemot, tuwinat laufjainneeziabas
rajchojumu zenu wispahrejam lihmenin. Kur
tikai espehjam, japanahl ruhpnneeziabas rajcho-
jumu

zenu paseminaichana.

Schim noluhkam atteezigam waldibas eestahdem
jastahjas fakaros ar ruhpnneekeem un tirgotajeem.
Sewischks zenu komisar: nuhsu apstahkkoš war-
res padarit kamehra maj. Tahdu eesich-
jemes rajchojumu, kas nahktu zenu pasemina-
ichanas karastita, un furu zenas war ari is-
kontrolet, buhs labi daudj. Papildinat icho ja-
rakstu wajadijes ar leelaku skaitu importpretschu,
furu zenas ahrtjemes buhtu Trituschas, un fu-
ram usliktaa muitas waj nodoffi nedotu eemeslu

zenu pazelšchanai pee mums. Weens lihdsekkis pašču jemē raščoto un eewesto pretšču palehtinaščchanai buhtu muitu pašeminaščhana un zitu paštahwoščho eewesčanas eeroberščojumu miħsti- naščhana waj atzelščhana. Tomehr pagaidam tas wehl naw iščdarams, to nolleedi ruhpes par muħšu walsts raščoščanas špehju usturesčhanu.

Eewehrojams un špehžigs eerozi: laučšaimnee- keem pehrkamo pretšču zenu iščlihdšinaščchanā un pašeminaščchanā buhtu pareiši noštahditaj un ra- dita: kopdarbibai,

kooperacijai.

Lapehž katra šinā jagahdā par to, lai nepaet pahraļ ilgs laiks, eekams muħšu laučšaimneeki atraštu iħsto zeku, tā wislabat paščumā no- organišet pretšču peegahdaščhanu laučšaimneeku kopdarbibas zelā. Šewiščķu šwehtibu kopdar- biba waretu nešt laučšaimneekeem tagadejā gruh- tajā brihdi. Šr jau atšlanejuščas balsis, kas rahda zeku uļ muħšu pretšču peegahdes kopdar- bibas pareišu reorganišaziju un jaunušbuhwi. Lai raštos tām tikai šekotaji.

Wandas jautajumi

Wehs šahām ar to, ka šaimneezišķās rošibas atdšihwinaščchanas noluhķā wispirms nepeeze- ščams pawairot apgrošibas lihdsekkus laučšaim- neezibā, newi: wispirms šneedsot laučšaimneezī- bai jaunus aišdewumus, bet ar garantetu zenu palihdšību pamudinot winus ušturet tagadejo raščoščhanu, un, ja eesšehjams, to wehl papla- ščinat. Tahdā kahrtā šazeltos jau

laučšaimneeku cenahķumi,

taš ir, apgrošibas lihdsekki.

Bet bija ari teikts, ka pawairojami apgrošibas lihdsekki ari zitās raščoščanas un darba no- šarē. Protams, weena daļa šcho dšihwinoščho apgrošibas lihdseķķu pluhdis no nodroščinatās

raščoššanas laučšaimneezibā. Tomehr, lai pa-
 aštrinatū šaimneezīfās rošibaz atdšihwināšhanu,
 tad wjadšigs pawairot lihdsēklus ari tešči, tā-
 pat, kā tas wjadšigs laučšaimneezibai. Eš aug-
 ūstā jau mehginaju rahdit, kā buhtu šadabujami
 lihdsēkli laučšaimneeku ihštermina parahdu pah-
 wehščanai ilgtermina aišdevumo. Tagad ja-
 pahrunā ešpehjaz šagahdat nepeezeščamos lih-
 dsēklus ari pahrejām wjadšibam.

Wišpirms wehl daščuz wahrdus par to, ka-
 deem mehršeem un ušdevumeem, beš jau agrāf
 mineteem,

lihdsēkli buhtu wjadšigi.

Lai kaut kā apturetu mušhu ruhpnēezibas (par
 laučšaimneezību bija jau runa) rošibaz wehl tah-
 laku šaručšhanu, un lai nodrošhinatu darba
 šehjigeem zilwešeem darbu ari šhini nošarē, tad
 tagadejos laifoz jagahdā, lai walšts waretu at-
 jaunot šawus pašuhitijumus, kā walšts waretu
 turpinat waj ari ušahkt jaunus plaščakus dar-
 bus. Še: minešhu tikai dšēlšzēku un tistu
 buhwes, šhošeju un šemes zēku jaumbuhwes un
 laboššanas, Daugawas uhdens šrituma ismanto-
 šhanu, mešhu ziršhanu un ismantošhanu. Še
 nahk klah wehl weena prašiba — apmašjat agrāf
 išdotoz pašuhitijumus un darbus, kur nauda wehl
 nebuhtu išneegta.

Tad tablat. Ša ari krediteštahdem ir paga-
 rinats termināš, teššiba aišturet noguldijumus,
 tad, beidšot, šehis jautajums buhs janokahrto, un
 beš lihdsēktu peesčkirššanas neištiks. Še buhs
 kopigi jarihkojas

waldibai un Latwijaz bankai,

warbuht tahdā šahrtā, kā Saesima išdotu šewiškku
 lškumu, kurā buhtu paredšeta waldibas garantija,
 gadijumā, ja Latwijaz banka išneegtu wjadšigo
 naudu.

Maščoššanas peemāšas laučšaimneezibā buhs
 weeglat nolihdšinat, tadēhl, kā ššaidrā nandā še
 teef prašita tikai daļa. Šchim peemāšam šina-

maš jumaz dabās no linu monopola kapitāla, tāpat kā eepreekšējos gados. Pahrejās peemāšas leelā mehrā jēgs, norakštot mezoz šehklas un lopbarības parahdus. Budžeta ir paredžetas daščas jumaz, un ištuhkumu jēgtu ar walšts parahdsihmem, kūrām, protams, jagahdā jēgums. Saatgahdina ari tas, ka wehl pagahjušhā gadā ir neišmašjatas bekona premijas par wairāš fims tuhštōscheem.

Šhe jarunā ari par to, ka katrā sūā ar lairā šperteem šoleem nodrošhinama budžeta eenahkumu pušes pateesā ištildišchanās, jo zitadi war notitt, ka dašči ištewumi paleef nešegti.

Es gribetu wehl peemetinat, ka nemaz nebuhtu kauni, ja ištotoš jagahdat papildlihdjēkug meliorazijai, parastai un ar leelateem projekteem, peemehram, Nihzas kanalu rakšhanai. Te jau tad buhtu weens weids rajšhigeem šabeedriškeem darbēem. Wehl šhogad jaatrod lihdsēki, ar to finansjet

laukšrahdneeku dšihwoķku

želšhanu nahkošhā gadā.

Ekšportweizinašhana ari prašis nauđu. Bešona ekšportkautuwoju reorganizacija, transportkugu eegahdašhana un pahrbuhwe, ruhpnēezibas ekšporta peemāšas u. t. t.

Nauda buhs wajadsiga mahštliigo mehšlu eegahdašhanai, šweešhu eepiršhanai tagad wehl pirms jaunās raščas un

rudšu un šweešhu peenemšhanai

nahkošhā rudeni. Ari zūfura monopolam un wehl 3. zūfurfabrikas buhwei un zitām wajašsibam. Nauda buhs wajadsiga, ja ne šhogad, tad nahkošhā gadā, walšts parahdsihmjū, tas ir — wešjeku ištiršhanai. Walšts parahdsihmes nebuhtu šawu mehri šašneeguščas, ja mehš apmeerinatog tikai ar wimu ištneegšhanu. War jau tā rihkotees, ka lai šanehmejs gaida, kūr winaš war parahdsihmi pahrwehrt nauđā, diškon-

te jot, waj eekihlajot. Bet muhfu apstahkos labafi buhtu, ja waldiba nostahditu scho leetu ta, ka wina pati sagahda parahdsihmem

difkonteschanas eepchju,

lai nekautu tam wisu laifu staigat no roka rofa. Chrtu un ahtra difkonteschana jewischki swariga, sihmejotees uj parahdsihmem, ko walsts issneegs rajsofchanas weizinaschanai lauffaimneeziha.

Es neuifkaitiju te kotra weeta wajadsigaš sumas, jo galu gala leela mehrā scho sumu leelumz atkarašees ari no ta, zif un kahdus lihdsjekus meh: peshim sagahdat. Bet jarehkinas ar to, ka wehl schini budscheta gadā wajadsēs sagahdat 20—30 miljonu latu, no kureem weena dala eees budscheta, bet dala apgrofisees ari ahrpuš budscheta. Beemehram, walsts monopoleem wajadģee apgrofibas lihdsjeki.

Naudas sagahdajchana

prafis, lai tiftu pahrbauditas wairakas eepchjas, iswehlotees tad isdemigakas. Es jahschu ar budscheta eenahkumeem.

Wehlreis es gribu atkahrtot, ka budscheta paredsetee eenahkumi pateesi eenahks tiftai tad, ja nebuhš nokaweta šaimneeziškās

rosibas atdšihwinajchana.

Bet ta ka schi leeta prasa daudz laifa, un šewischki daudz wehl muhfu apstahkos, tad tahlredšiba šubinatu domaš par dašchu eenahkumu posteu paplašchinajchana. Weens tahds projekts jau ir Šaeimas komišjās. Tas ir lišums par teesibam waldibai pazelt muitas. Šaikā šperts schis šolis waretu dot 4—6 miljonu latu gadā. Warbuht wehl zitas eenahkumu pazelšchanas eepchjas šaištas taišni ar importu, waj ari ar walutas issneegšchana. Warbuht

walsts eenahkumus

pawairotu latola un benzina zenu nokahrtoschana. Ar jauna monopola palihdsibu šche neka nesa-

kums. Parahdsihmju disfonteschanā wjadsetu greeſtees pee Latwijas bankas, bet peewilkt ari priwatbankas, ſewiſchki tās, kas ſagaida no wal-dibas palihdsibu. Warbuht ari ahrſemju bankas. Zamin ari ahrejee aiſnehmumi, kas waretu buht daſchada weida, un kuru dabuſchana, ja ari nawa weegla, tomehr ir eeſpehjama. Zhiterminā aiſnehmumam 10 miljonu latu apmehrā mums ir jau likumā no pagahjuſchā gada julija. Zlqter-minā aiſnehmumam buhtu jaſanem no Saeimas pilnwarojums. Bej tam ir eeſpehjami aiſdewumū no ahreenes, un ari eeſichjemē, newis ſkaidrā naudā, bet materialos un darbos. Zukura fabri-ku mums zeļ uļ kredita. Zr ſewiſchks likums (20 miljonu latu) no ſchi gada aprila par dſelſszetu materialu pirkiſchanu un dſelſszetu buhworbu iſdoſchanai. Schi kredita weids paſchreijejos ap-ſtahlkos ahrſemēs atrod leelako peeſtriſchanu, un tās ari weeglaſ realiſejams, nekā teeſchš naudās aiſnehmums.

Aweeſchu un mahſliigo mehſlu eepirkumi (3—4 miljonu latu) iſdarami uļ kredita, kas laiſtam nebuhš gruhti, peewelkot ahrſemju bankas. Tā-pat jaženiſhas

ahrſemēs nodroſchinat

jau uļ auguſta mehneſi tos 10—12 miljonu latu, kas buhš wjadſigi ruoſu un dweeſchu peeen-ſchanai.

Za buhtu atrodamas wehl zitas eeſpehjas da-but ahrſemju naudu finantſchu ministrijas waj Latwijas bankas rihzibā uļ noteiktū ilgaku laiſu, tad ari ſchis eeſpehjas newjadsetu palaiſt garam.

Geſchėjais zetu aiſnehmums

noteiktati jareklamē, lai tās dotu wehl tagad jumija mehneſi eeſpehjami daudi.

Zaiſleeto finantſchu ministrijas reſerwes, kas ir tās rihzibā

walſts kaſes ſihmju

weidā, jaſkanā ar 1924. gada likumu. Tāpat

ja isleeto waldibas teesibas kait sudraba naudu. Buhtu koti wehlams, ja ari Latwijas banka, neapdraudedama ne samu stahwokli, ne ari lata kursa droshibu, pilno! apnehros isleetotu samas emisijas teesibas. Warbuht eepreesh, kasina ar waldibu, pawairojot samus selta krahjumus. Ar wiseem scheem lihdselkeem kopā waretu eewadit samneeziska dshiwē, bet pateesi raschigeem noluhkeem (waldibas pasuhitjumeem un darbeem, laulksamneezibai un ruhpnenezibas usahmumeem) apnehram 20 miljonu latu. Sche nebuht naw domata jauna naudag drukashana. Ta ari naw wajadsiga, un tapēh nedraud ari nekahdas inflasijas breesmas. Weidsot, mums ir wehl

zitas reserves.

Es domaju, ka mums tomehr newajadsetu galigi atnest domu par daschu monopolu ismantoshanu ahrejā aishemmuma dabushanai. Tahds waretu buht (ja noteikumi isdewigi un peenemami) tabakas monopols. Bet warbuht drihsaki mehš tagad aishemmumu dabutu pret telefona monopolu. Un wehl schini sakariba: ja autonomisetu mufsu dselszetus, tad atbrihwotos kapitalisejamās wehrtibas 300 miljonu latu apnehra. Latwijas dselszetu akziju sabeedriba, kura walsts buhtu galmenais un wifu noteizoshais akzionars, tad pati few weegli sagahdatu no ahsemem wifus lihdselus labojumeem un jaumbuhmem, nemaj neapgruhstinot walsts budshetu. Gluschi otradi — walsts budshetam tas buhtu leelakais atweeglojums.

Protams, scho reserwju eekustinaschana un isleetoschana naw weenas deenas darbs.

Wiltwarojumi waldibai

Behdeja laika ari pee mums sahš atrast peeskrishanu usskats, ka tagadejos laikos, kad beeschi jasper swarigi foki, koti ihja laika un ahtri, waldibai, tas ir, ministru kabinetam, ir

nepeezeešhams pilnwarojums

no Saeimas vajadzības gadījumos rīktoes atri, šāšanā ar apstākļiem. Šahda: pilnvaras valdībam tagad ir daudz, ļoti daudz valsts. Tri peē mums pašreiz apspreešanā ir likuma projekts, kas paredz dot valdībai noteiktas pilnvaras grofīt muitas tarifu. Ir pabeļsuhās balstis, ka Saeima waretu valdību pilnwarot peē budžeta īpildīšanas rīktoes teešhi šāšanā ar eenahkumeem, un ja eenahkumu nebuhtu, tad

šamafinat ari īdewumus.

Tomehr wjadsetu šho jautajumu tā nofahr-tot, ka valdībai buhtu teešiba, bet ari peenahkums atteezigi, un šamehriigi ar eenahkumu īstruhkumu, šamafinat wifus īdewumus un ne tīfai ap-tūret dašhus īdewumus, zītus turpretim īšneēdšot pilnīgi, kā budžeta paredšets. Tagad, kad eemafšas walsts kašē eenahk ļoti nenoteikti, šhad un tad war atgaditees, ka pašreiz walsts kašē nawa līdšeku neatleekamu mašajumu pīldīšana. Deretu īšdot likumu, ar kuru buhtu noteikt, ka valdībai ir teešības walsts kašes kahtīgās darbības nodrošinasšanai īšdarit

īštermina aīšņemums,

noteizot kopsūmas augstumu. Beš tam wjadseu wehl likumu, kas pilnwaro valdību īrakstīt parahdšihmes ne tīfai pašūhtījumu un darbu ap-mašfai, bet ari zītus wjadšības gadījumos.

Kā jau teizu, šahadi pilnwarojumi tagadejā laika teeļ doti valdībam daudzās semēs, un ari peē mums tee buhtu weeta.

Robeidsot šho apzerejumu, es gribetu teikt: Mūšhu spēhā ir tīft galā ar šaimneeziškām un ari poliitiškām grūhtībām, ja ari wīzu pahrwardšhana newar buht un nebuhs weenas deenas darbs. Wīnas nawa pahrwaramas weenigi ar šaimneeziškām likumeem, ne ari weenigi ar wal-dības rīhību. Tomehr ir likumi, ir waldības

rihžiba ir nepezeesčami, un tas wisredsamakā
kahrta palihdšes mums tikt ahrā no gruhribam,
— ja tīkai muhšos pašos buhs nerimstosča,
zeeta griba un nesallauschama isturiba, ja muhšu
dwehšeles špehki nepagurs. Weentreif

gruhribam buhs beigas,

ja ari šchobrihd neweens wehl newar pateikt, kad
šči štunda peenahšs. Bet tapehž mums wehl jo
wairat wajadsiga pašahwiba un štīprums. Bet
ari

weenprahstiba.

Weenprahstiba wišur: itdeenas dabā, šopigos
pašahkumos, litumu doščanas eestahde Saeimā
un waldbibā.

Tahdu padomu šawai tautai dod kahds muhšu
šaiminā jemes eewehrojams walštšwihrs, šurš
rašta: Ari muhšu laikos mehš ešam nahšušči
pee ašinas, ša galu galā katras tautas gaitas
un nahšotni išškir un noteiz winaš dwehšeles
špehki. Šcho pateesibu arweenu un atkal ap-
štīprina tautu wehštire. Tauta wehl tapehž nam
išnihžinata un šudufi, ja šmagi līttena šiteeni ir
wahžinajušči winaš štahwohli, ja tīkai ščai
tautā

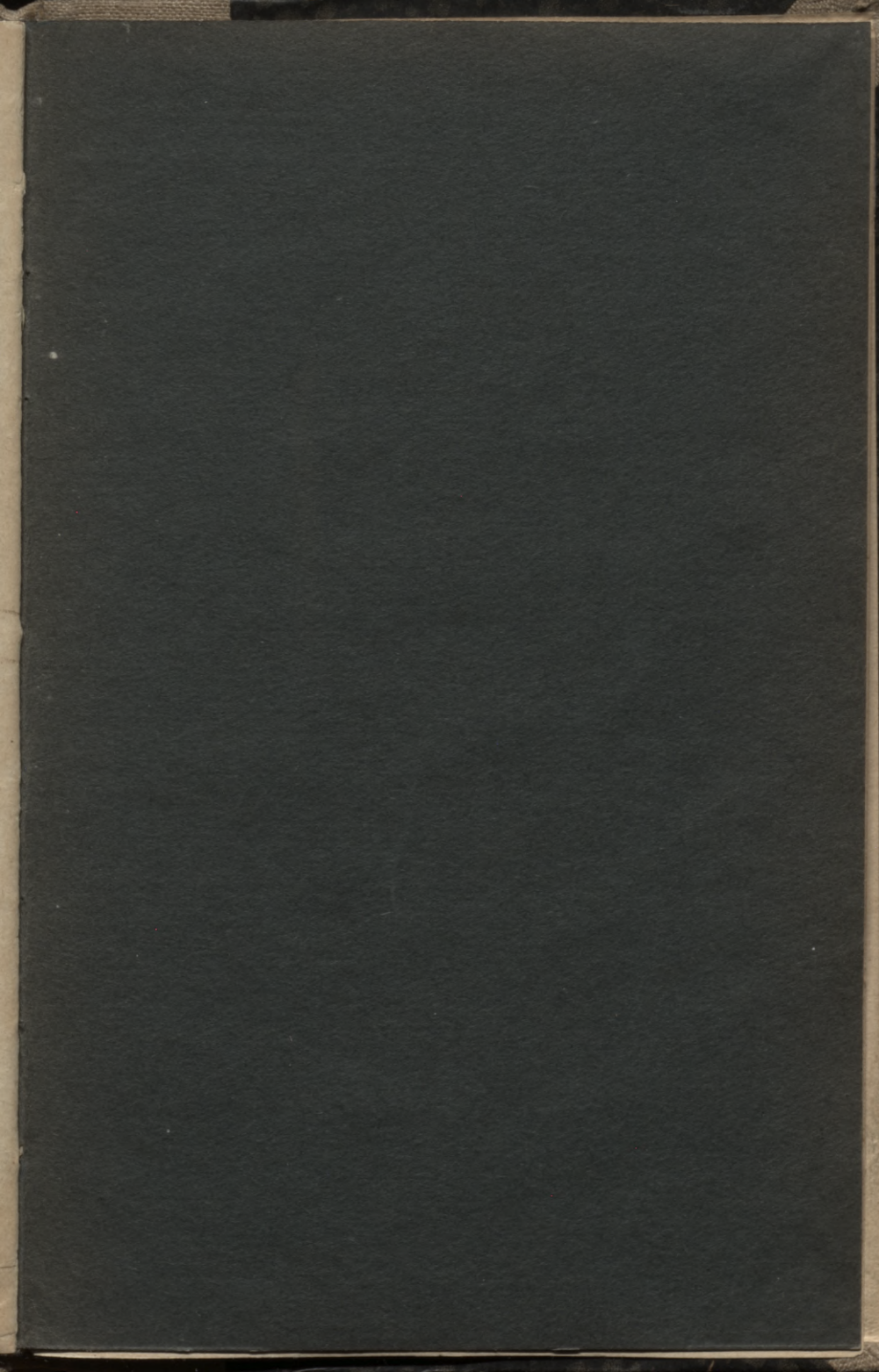
dhšhwa ir griba

ušnemptees un nest upurus šawai nahšotnes labā,
un ja wina ari wisgruhstakos pašraudijumu
brihššos paglabā šawu weenibas un šopibas ap-
šinu. Šči pateesiba mums gandrihš waj ašmir-
šukes nešen pawaditos gados, šuri, ša mums li-
kās, bija leela špoščuma pilni. Wšā dhšhwes ihste-
niba nu atkal muhš špeesč to no jauna atguht,
špeesč atšihst ari to pateesibu, ša

štahwohka ušlaboščanu nes

šew lihds ne jau weenigi lītumigo formu paš-
maina, bet ša wajadsigs un nepezeesčams ir ari
raštura štīprums, brihšprahstiga dhšžiplina, paš-
aššleedsiba un gatawiba štrahdat un upurus
nest.

8. JUNI 1933

Le 9/10